

APA Stili Kaynak Gösterimi:

Dönmez F. E. (2021). Uluslararası Ticari Sözleşmelerin Hazırlanması ve Uyuşmazlık Çözüm Yolları. *Malatya Turgut Özal Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(1) 1-24.

ULUSLARARASI TİCARİ SÖZLEŞMELERİN HAZIRLANMASI ve UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI*

Arş. Gör. Fazlı Enes DÖNMEZ**

ÖZET

Farklı milletlere mensup kişi veya kurumların imza altına alarak karşılıklı taahhütlerde bulunmak suretiyle meydana getirdikleri uluslararası nitelikteki ticari sözleşmeler, uygulamada sıklıkla sorunlara yol açmakta ve ortaya çıkan bu uyuşmazlıkların hangi ülke kurallarına göre çözümleneceği hususu da tartışma konusu olmaktadır. Çalışmada uygulamada eksiklikler bulunduğu gözlemlenen uluslararası ticari sözleşmelerin hazırlanması süreci irdelenerek ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklarda uygulanması gereken hukuk kurallarına işaret edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sözleşme, Akreditif, Tahkim, Fesih, Yabancılık Unsuru

PREPARATION PERIOD OF INTERNATIONAL TRADE AGREEMENTS and CONFLICT RESOLUTION PATHS

ABSTRACT

International trade agreements created by individuals or institutions of different nationalities by making mutual commitments in practice, it often leads to problems and the issue of which country rules to resolve these disputes is also a matter of debate. The process of preparing international trade agreements, which were observed to have deficiencies in practice in the study, was examined the rules of law that must be applied in disputes that may arise.

Keywords: Contract, Letter of Credit, Arbitration, Termination, Foreign Element

* *Derleme (Review), Gönderilme Tarihi (Received): 20/11/2020, Kabul Tarihi (Accepted): 28.02.2021, iThenticate Benzerlik Oranı: %15*

***Arş. Gör., İnönü Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, enes.donmez@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3343-2948*

Giriş

Uluslararası ticaret, farklı devletlerin vatandaşlığına sahip olan ya da farklı ülkelerde ikametgâhı, iş merkezi veya mutlak meskeni bulunan gerçek ve tüzel kişiler arasındaki mal ve hizmet değişimidir. Günümüzde uluslararası ticari sözleşmeleri düzenleyen uluslararası bir Ticaret Kanunu, Borçlar Kanunu veya uluslararası ticari sözleşmelerden doğan ihtilafları çözümlenecek bir uluslararası ticaret mahkemesi bulunmamaktadır. Bundan dolayı ticaret hukukunu ilgilendiren birçok konunun uluslararası anlaşmalarla kurallara bağlandığı görülmektedir.

Bu çalışmamızın konusunu uluslararası ticari sözleşmelerin hazırlanışında dikkat edilmesi gereken hususlar ve sözleşmelerden doğacak uyuşmazlıkların irdelenmesi oluşturmaktadır. Ayrıca yasal düzenlemeler, doktrin ve yargı kararları ışığında uluslararası ticari sözleşmelerin uygulanması ve geçerliliğine ilişkin incelemelere yer verilecektir.

1. Uluslararası Ticaret Hukuku Kavramı ve Tarihçesi

Ticaret, insanlık tarihi kadar eski dönemlerde ortaya çıkmış ve mal mübadelesi kavramı ile özdeşleşmiştir. İlk ortaya çıktığı dönemde yazılı olmayan örf-adet hukuku kurallarıyla doğan ticaret hukukunun bu kuralları, kısmen Roma ve Yunan hukukuna geçmiştir. Ticaret hukukunun en eski yazılı kurallarına Hammurabi kodunda (M.Ö 2000) rastlanmaktadır (Berzek, 2004: 4).

Günümüzde ticaret kavramı devletler bakımından iç ve dış ticaret olarak ayrılmaktadır. Uluslararası ticari ilişkiler devletlerin ekonomik düşünce yapıları ve ihtiyaçları çerçevesinde, mal ve ticari hizmetlerin değiş tokuşuna yönelik ilişkilere (Telli, 1991: 13). Günümüz uluslararası nitelikteki ticari ilişkileri farklı bir ülkede yerleşim merkezi, iş yeri, mutlak meskeni olan ya da farklı devletlerin vatandaşlığına sahip olan gerçek ve tüzel kişiler arasındaki mal ve hizmet değişimini ifade etmektedir (Şanlı,

2002: 3). Bu tanım yapılmakla birlikte uluslararası ticaret kavramı ile dış ticaret kavramını birbirinden ayırt etmek gerekmektedir. Dış ticaret kavramı, bir devletin diğer devletle olan ticari ilişkilerle ilgili yapmış olduğu düzenlemeleri içeren, birtakım etkinlikleri ifade etmektedir (Bektaş, 2010: 20).

Roma hukuk sisteminde, Roma egemenlik sahasında yabancıların kendi arasında veya yabancılar ile Roma vatandaşları arasında ortaya çıkan ihtilaflarda uygulanmak üzere 'Ius gentium' isimli bir yabancılar hukuku sistemi uygulanmakta idi. Ius Gentium milli bir hukuk sisteminin bir parçasıdır, daha geniş bir ifade ile ius gentium Roma hukuku kurallar bütünüünün bir parçası niteliğindedir. Ius gentium'un Roma hukukunun bir parçası olduğu göz önünde tutulduğunda; uluslararası ticari sözleşmelerden doğan uyuşmazlıkların, milli hukuk sistemlerinin dışında kalan ve onlardan bağımsız nitelik taşıyan modern lex mercatoria teorisinin tarihsel kökeni olarak gösterilmesi mümkün değildir.

Orta çağ dönemi başlarında, uluslararası ticaretin etkilendiği en önemli hususlar, uygulamada pek çok farklı hukuk sistemi ve kurallar bulunması bunun yanında Katolik kilisenin baskı ve yasaklarıydı. Bölgeden bölgeye değişen hukuk kuralları ve bunların topluca değerlendirip ortak bir kurallar düzeni getirilmesi ve uygun olmaması ve kilise hukukunun yasakçı ticaret karşıtı hükümleri uluslararası ticareti olumsuz yönde oldukça etkilemiştir (Oğuz, 2004: 62-63). Bu olumsuzluklar karşısında tacirler kendi aralarında yazılı olmayan birtakım kurallar geliştirmiş ve uygulamaya başlamışlardır. Tacirler arasında uygulanan bu teamül hukuku, öncelikle İtalya'nın şehirlerinde uygulanmış, daha sonra Fransa ve İspanya dahil olmak üzere tüm Avrupa'ya yayılmıştır. Yaygın olarak Avrupa'da uygulanan teamül hukuk esnek kurallarından ve hızlı çözümlerinden ötürü uygulama alanını genişletmiştir.

Orta çağ döneminde papalık ve bazı güçlü krallıklar, bağımsız bir hukuk disiplini olarak ortaya çıkan uluslararası ticari teamülleri, egemenliklerine bir tehdit olarak görmüşlerdir. 17. yüzyıl ve 19. Yüzyıl dönemlerinde tacirlere sunulan imkanlar ortadan kaldırılmış, tacir yargılama ve denetim sistemleri milli mahkemeler sistemi ile birleştirilmiştir (Oğuz, 2004: 67). *‘Ortaçağ döneminde egemen olan evrensellik düşüncesi yerini milliyetçi ve merkantilist bir düşünce yapısına bırakmıştır’*(Bektaş, 2010: 21).Böylelikle uluslararası ticari ilişkilerden kaynaklı teamül kuralları devlet sistemlerine ve milli menfaatlere uygun düştüğü ölçüde milli hukuk sistemlerine dahil edilmiştir. Yine bu dönemde uluslararası ilişkilerden kaynaklı uyuşmazlıklara ülkeler kendi milli hukuk kurallarını uygulama çabası içerisinde girmişler, uluslararası ticari meseleler kanunlar ihtilafı kuralları ile çözüme kavuşturulmak istenmiştir. Yani; *‘20. Yüzyıla kadar iç hukukun üstünlüğü kabul edilmiş ve milli hukuk düzeninin bağlama kuralları dahil, uluslararası unsur taşıyan tüm ilişkilere uygulanması isteği, hâkim bir görüş haline gelmiştir’* (Bektaş, 2010: 22).

İkinci Dünya Savaşı ve sonrası dönemde uluslararası ilişkilerin gelişmesi, sanayi ve teknolojik gelişmeler ışığında uluslararası iletişimlerin kuvvetlenmesi neticesinde hızlı, esnek ve güvenli bir hukuka erişebilmek için milli hukukların uluslararası alanda birleştirilmesi amaçlanmıştır. Uluslararası ticaretin gelişimi uluslararası ilişkileri de oldukça etkilemiştir. Bu dönem ticaret hukuku ‘Yeni Tacir Hukuku’ olarak adlandırılmaktadır. Orta çağ tacirler hukuku, piyasalarda, borsalarda ve pazarlarda kendiliğinden gelişen kurallar olmasına rağmen, yeni tacir hukuku planlı ve uluslararası kuruluşlar tarafından önceden hazırlanmış olan, uluslararası sözleşmeler ve model kanunlar ile ifade edilmektedir.

2. Uluslararası Ticari Sözleşme Kavramı

Sözleşme, iki tarafın birbirine uygun irade beyanı ile karşılıklı anlaşmaları sonucu kurulan hukuki muamelelerdir. Geçerli bir sözleşmeden

bahsedilebilmesi için tarafların sözleşmenin esaslı unsurları bakımından birbirine uygun irade beyanlarını açıklamaları gerekmektedir. Gerek sözleşmenin tanımı gerekse hayatın olağan açışı içerisinde geçerli bir sözleşmenin en önemli unsurunun irade olduğu açıktır. Bağlayıcı bir sözleşmeden bahsedilebilmesi için tarafların birbirine uygun iradeleri ilk ve temel şarttır. Taraflar kanunun emredici hükümlerine, kamu düzenine, genel ahlaka ve kişilik haklarına aykırı olmamak kaydı ile, sözleşmenin konusunu ve türünü, şeklini ve içeriğini birbirine uygun irade beyanı ile belirleyebilirler (Oğuzman ve Öz, 2014: 42).

Taraflar sözleşmenin içeriğini ve şeklini birbirine uygun irade beyanı ile belirleyebileceği Borçlar Kanunu hükümlerince belirlenmiştir; ancak, uluslararası unsur taşımayan bir sözleşmeye tarafların yapmış olduğu yabancı hukuk seçimi Yargıtay'a göre geçerli değildir. Yargıtay'a göre hukuk seçimi yapılabilmesi için borç ilişkisi, yabancılık unsuru taşınmalıdır. Uyuşmazlığın doğduğu borç ilişkisinde, taraflardan birinin veya her ikisinin yabancı olması veya akdin yapıldığı yerin veya icra yerinin veya sözleşmenin konusunun yabancı ülkede doğması veya borç ilişkisine uygulanacak hukukun yabancı bir hukuk olması gibi, bir yabancılık unsurunun bulunması gereklidir¹.

Yabancılık unsuru içeren sözleşmelerde taraflar serbestçe sözleşmeye uygulanacak hukuku belirleyebileceklerdir. Yabancılık unsuru şu şekilde ortaya çıkabilmektedir; *'Sözleşmenin tarafları aynı ülkede ikamet ediyor olmalarına rağmen farklı vatandaşlığa sahip olabilirler, sözleşmenin tarafları aynı ülke vatandaşlığına sahip olmalarına rağmen farklı ülkelerde ikamet ediyor olabilirler, sözleşmenin taraflarının vatandaşlığı ve ikamet ettikleri ülke aynı olmasına rağmen, sözleşmenin konusunu teşkil eden şey yabancı bir ülkede bulunuyor olabilir; sözleşmenin tarafları ve*

¹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 06.05.1998 T, 1998/12-287E, kazanci.com.tr.

sözleşmenin konusunu teşkil eden şey aynı ülkede bulunmasına rağmen ifa yeri yabancı ülkede olabilir.'(Doğan, 1996: 31).

Uluslararası unsur taşıyan sözleşmeler, sözleşme tarafların farklı milletlerden olması, şahsi anlamda bir yabancılık unsuru olarak kabul edilebilir. Ancak bazı durumlarda farklı milletten olan sözleşme taraflarının bulunması uluslararası unsurun tespitinde kullanılmamaktadır (Bektaş, 2010: 36). Fransız Yüksek Mahkemesinin verdiği bir kararda (Alibaba, 2005: 12) Fransa'da bir Fransız vatandaşı ile bir yabancı arasındaki sözleşme, diğer tüm faktörler Fransa ile ilgili olduğundan iç hukuk sözleşmesi olarak kabul edilmiş ve sözleşmeye uluslararası olarak değerlendirme yapılmamıştır. Yine, *Compagnie des Bauxits de Guinee* kararında sözleşme tarafı olan ana şirket ve onun tabiiyetteki küçük şirket arasında tabiiyet ölçütü dikkate alınmayarak diğer yersel irtibatlara ağırlık verilmiş; sözleşmenin uluslararası nitelikte bir akit olduğu kararlaştırılmıştır. Netice olarak; her akdin uluslararası nitelik taşıyıp taşımadığı hâkim tarafından ayrı ayrı ve objektif olarak kişi, yer, zaman ölçütlerine göre değerlendirilecektir. Hâkim yabancı irtibatın tespitinde tamamen mensubu bulunduğu devlet hukuku (lex fori) kurallarına göre hareket edecektir.

Sözleşme imza altına alınırken asıl amaçlanan edimin ifasıdır. Yabancılık unsuru taşıdığı düşünülen sözleşmelerde hakimlerin en önemli yabancı irtibat noktası ifa yeridir. Sözleşmenin uluslararası nitelik taşıyıp taşımadığının tespitinde en önemli ve objektif yaklaşım ifa yerinin belirlenmesidir. Aynı nedenlerle bir başka yabancılık unsuru, sözleşmenin konusu olan şeyin yurt dışında olmasıdır. Sözleşmenin yabancılık unsuru taşıyıp taşımadığı noktasında kullanılan objektif nedenler, sözleşme yapıldığı anda bulunması gereken unsurlardır. Ancak ticari yaşamın doğası gereği, yabancılık unsuru taşıyan noktalar sözleşme yapıldıktan sonra değişebilecek niteliktedir. Doktrinde uluslararası unsur taşıyan bir

sözleşmeden kaynaklı uyuşmazlığa uygulanacak hukuk noktasında yabancılık unsuru taşıyan niteliğin dava tarihinde mi var olması gerektiği yoksa yürürlük tarihinde mi var olması gerektiği konusu tartışmalıdır (Alibaba, 2005: 15). Kanaatimizce yabancılık unsurunun öngörülebilirlik ve kesinlik açısından yabancılık unsuru taşıyan noktanın yürürlük tarihinin esas alınması gerekmektedir (Bektaş, 2010: 38).

3. Sözleşmelerin Hazırlanması Aşamasında Müzakere Süreci

Tarafların birbirine uygun ve karşılıklı irade beyanları ile yani icap ve kabulleriyle kurulan sözleşmeler, uluslararası unsur bulundurmaları halinde uluslararası sözleşme halini alırlar. Uluslararası Ticari Sözleşmeler İçin İlkeler (UNIDROIT İlkeleri) m2.2. ye göre ‘Bir sözleşmenin meydana getirilmesi için sunulan teklif, yeterince belirli ise ve kabulü halinde teklif sahibinin bağlanma iradesini gösteriyorsa bir teklif sayılır.’ O halde; UNIDROIT ilkeleri m2’ye gereğince tek taraflı, bağlayıcılık taşıyan muhatabın onayı ile sözleşme kurulması sonucunu doğuran irade beyanlarına teklif denir (Bektaş, 2010: 41).

Müzakere kavramının sözleşme görüşmesi ve pazarlık kavramlarını da bünyesinde barındıran bir üst kavram olduğunun kabulü mümkün görünmektedir (İzmirli, 2017: 56). Sözleşme müzakeresi süreci bir sözleşme görüşmesi ve pazarlık kavramlarını kapsayan geniş bir uzlaşma etkinlikleri toplamıdır. Müzakere sürecinde taraflar bir birilerine bağlayıcılık taşımayan karşılıklı etkinlik, bilgi aktarımı ve taahhüt içeren bir uzlaşma zemini aramakta ortak akla ulaşmak amacındadırlar. Ancak dikkat edilmesi gereken husus müzakere ve teklif kavramlarının oldukça farklı olduğu hususudur. Teklif bir bağlanma iradesiyle kesin bir şekilde karşı tarafın onayına sunulurken, müzakerede bir bağlanma iradesi yoktur. Her ne kadar taraflar müzakereler esnasında bağlanma iradesi ortaya koymasalar da iyiniyetli davranma yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu doğrultuda UNİDROIT ilkeleri m.1.7’ *Taraflar uluslararası ticarete iyi*

niyet kurallarına uymak zorundadırlar' ilkesi genel anlamda müzakere sürecini de kapsamaktadır. Türk hukuk sistemimize göre de sözleşme imza altına alınmadan evvel taraflar dürüstlük kuralına riayet etmek yükümlülüğü altındadırlar. Ayrıca belirtmek gerekir ki UNIDROIT İlkeleri m. 2.15'de 'Taraflar müzakere yapmakta serbesttirler ve bir mutabakata varmadıkları takdirde sorumlu tutulamazlar. Fakat kötü niyetle müzakere yapan veya yapılan müzakereyi kesen taraf, diğer tarafa verdiği zararı tazmin etmekle yükümlüdür.' Hükümleri gereği müzakere sırasında iyi niyet varlığı aranmıştır. Netice itibari ile, müzakere; sözleşme unsurlarının düzenlenmesi yahut var olan bir sözleşmenin değiştirilmesi gayesiyle tarafların, sözleşme kuruluncaya kadar, ciddi olarak görüşmelere başlama sorumluluğu yükleyen, fakat sözleşmeyi kurma zorunluluğu yüklemeyen etkinlikler bütünüdür.

Sözleşme müzakereleri sırasında, henüz sözleşme kurulmadığı için tarafların hukuki olarak sözleşme nedeniyle sorumlulukları doğmayacaktır (Ayrancı, 2006: 88). Ancak hukukun genel ilkelerinden birisi olan 'dürüstlük kuralı' sebebiyle sözleşme kurma niyeti ile müzakerelerde bulunan taraflar arasında doğan güven ilişkisi bir takım hukuki yükümlülükleri de beraberinde getirecektir. Taraflar bu yükümlülüklerle kusurlu olarak aykırı davranışları halinde, doğacak zararlardan sorumlu olacaklardır. Sözleşme müzakerelerine katılan taraflar özgürce diledikleri zaman müzakereden herhangi bir yükümlülük altına girmeksizin çekilebilirler. Ancak dürüstlük kuralı gereği sözleşme yapma niyeti bulunmaksızın, karşı tarafın ticari sırlarını öğrenmek maksadıyla yahut kötü niyet ve aldatıcı hareketlerle müzakereyi terk etmeleri durumunda, taraflar arasında müzakere başında güven ilişkisi kurulmuş olduğundan, sözleşmenin yapılmaması nedeniyle uğranılan zararın tazmini istenebilecektir.

Uluslararası ticari sözleşmelerin hazırlanması aşaması uzun ve karmaşık bir süreçtir. Uygulamada özellikle taraflar süreci hızlandırma k ve karşı tarafı tekliften evvel bir müzakere çerçevesinde buluşmak için ‘niyet mektubu’ gönderirler. Niyet mektubu, içeriği tam ya da yeterince belirlenmemiş bir ticari sözleşmenin kurulmasını sağlama niyetini açığa vuran ve bu sonuca ilişkin, görüşmelerin ciddi şekilde sürdürülmesini ifade eden kavramdır (Ayrancı, 2006: 91). Niyet mektubu yollanırken uygulamada üzerine genellikle ‘bağlayıcı değildir.’ İbaresini eklenir, çünkü; niyet mektubu bir teklif değildir, tekliften önce müzakereye davet niteliğinde olan bir irade beyanıdır.

Uzun süren sözleşme müzakereleri neticesinde taraflar uzlaştıkları konuları yazılı hale getirebilirler. Yazılı bu metinler tıpkı niyet mektupları gibi bağlayıcı değildir ve sözleşme taslağı olarak adlandırılırlar (Ayrancı, 2006:89). Sözleşme taslağının hazırlanmış olması taraflar arasında sözleşme yapılması zorunluluğu doğurmaz. Sözleşme taslakları sayesinde taraflar uzlaştıkları konuları müzakerelerde somut metin üzerinde değerlendirebilirler.

Sözleşme müzakereleri devam ederken taraflar sır saklama sözleşmesi imzalayabilirler. Sır saklama anlaşması yapılmamış olsa dahi Avrupa Sözleşmeler Hukuk ikinci maddesi gereği sözleşme müzakereleri sırasında taraflar sır saklama yükümlülüğü altındadır. Uygulamada mutlaka sır saklama anlaşması yapılmalı, sır saklama yükümlülüğünün süresi ve istisnaları belirlenmelidir (Ayrancı, 2006: 90).

4. Uluslararası Ticari Sözleşmelerin Düzenlenmesi

Uluslararası nitelikteki ticari sözleşmeler kural olarak özel bir şekle tabi değildirler. Undroit ilkeleri birinci madde sözleşmenin yazılı olarak yapılmasının zorunlu olmadığını ve sözleşmenin tanık dahil her türlü vasıta ile ispat edilebileceğini hüküm altına almaktadır. Uluslararası ticari

sözleşmeler, çoğunlukla müzakere aşamasında sözleşme taslağı olarak onaylanan metinlerin, müzakere sonrasında sözleşme metni haline gelmesi ile oluşmaktadır (Bektaş, 2010, 49).

4.1. Sözleşmenin Hükümleri

4.1.1. Sözleşmenin Tarafları

Tarafların hak ve borçları sözleşme metni ile hüküm altına alınır. Sözleşme tarafları imzaladıkları sözleşmelerde hak iddia edebilmek için evvela sözleşme imza altına alındığı esnada hak ve fiil ehliyetine sahip olmalıdırlar, dolayısıyla sözleşme yapabilme ehliyetine sahip olmalıdırlar. Sözleşme imzalanmadan önce taraflar uygulamada genellikle karşı tarafın sözleşme ehliyetinin bulunup bulunmadığını incelerler.

Türk hukuk sistemimize göre uluslararası nitelikli sözleşmelerde gerçek kişilerin sözleşme yapabilme ehliyeti MÖHUK m,9 hükümleri çerçevesinde hak ve fiil ehliyetinin ilgilinin milli hukukuna tabi olduğundan bahisle ilgili şahsın vatandaşı olduğu ülke hukuku yetkili kılınmıştır. Milli hukuklarına göre yetkisiz ancak Türk hukukuna göre yetkili olan kişilerin yine MÖHUK dokuzuncu madde çerçevesinde Türkiye’ de yapmış oldukları işlemlerden sorumlu olacakları belirtilmektedir (Bektaş, 2010: 52).

Tüzel kişilerin hak ve fiil ehliyetleri statülerindeki idare merkezi hukukuna tabidir. Ancak filli merkezinin Türkiye’de olması durumunda Türk hukuku uygulanabilir. MÖHUK dokuzuncu madde de yer alan şirket idare merkezinden anlaşılması gereken husus; şirketin idari ve iktisadi merkezidir. Hemen her hukuk sisteminde şirketin idare merkezi ve gerçek idare merkezinin örtüşmediği durumlarda gerçek idare merkezi dikkate alınmaktadır (Arat, 1970: 82).

Sözleşme imzalamaya yetkili olmayan kişinin imzaladığı sözleşme geçersizdir ve bu durum karşı tarafı büyük zarara uğratmaktadır. Bu

nedenledir ki uygulamada uluslararası sözleşme imzalanırken taraflar ilk olarak yetki incelemesi yapmaktadırlar. Sözleşmelerin ihtivası sırasında temsilcinin yetkisi bulunup bulunmadığı muhatapların bulunduğu ülke hukukuna tabidir. Uluslararası ticaret uygulamasında temsil yetkisinden kaynaklı sorunları çözmek adına taraflar sözleşmenin esaslı unsurları üzerinde anlaşır anlaşmaz, taraf şirketleri temsil ve ilzama yetkili şahısların imzalarını içeren bir teyit mektubu teati edilmektedir;(Şanlı, 2002: 14).

4.1.2. Sözleşmenin Başlangıç Maddesi

Sözleşmenin başlangıç maddesi sözleşmenin gayesinin belirtmekle birlikte sözleşmenin yorumlanması açısından önemli bir maddedir. Sözleşme taraflarının iradesi bu madde vasıtası ile güvence altına alınmaktadır.

4.1.3. Sözleşmedeki Terimler ve Tanımlar

Farklı iki kültür ve ticari yaşamdan gelen gerçek veya tüzel kişiler uluslararası ticari sözleşme vasıtası ile gerçek iradelerini ortaya koymak istemektedirler; bu nedenle sözleşmede yer alan terim ve tanımlar her iki taraf açısından aynı anlama gelmelidir. Aksi durumda irade sakatlığı hali ve gerçek iradenin ortaya koyulamaması durumundan bahsedilecektir. Belirtmek gerekir ki; sözleşmenin yorumu ve tamamlanması faaliyeti sözleşmenin taraflarının sözleşmede yer alan bir kuralla ilgili uyuşmazlığa düşmeleri halinde gündeme gelir (Yeniocak, 2017: 43). Sözleşmenin henüz başlangıç kısmında anılan bu sebeplerle kullanılan terimlerin hangi anlamlara geldiği belirlenmeli ve sözleşmede terminoloji birliği sağlanmalıdır (Şanlı, 2002: 56).

4.1.4. Sözleşmede Kullanılan Dil

Milletlerarası sözleşmeler doğaları gereği farklı dilleri konuşan taraflar arasında imzalanmaktadır, sözleşmenin diline ilişkin madde düzenlemesi sözleşmenin müzakeresi aşamasından başlayıp sözleşmenin ifası ve yorumlanması durumlarına da büyük bir role sahip olmaktadır (İzmirli, 2017: 283). Uluslararası ticari sözleşmeler farklı milletlerden tarafların bir araya gelmesi imza altına alındığından kullanılan dil uygulamada dönem dönem uyumsuzluklara sebebiyet vermektedir. Lisan ve yorum ihtilafından kaynaklı sorunları çözebilmek adına taraflar teknik terimlerde anlam birliği sağlamalarının yanında, sözleşmenin yazıldığı dilde de sözcükleri karşılıklı bir biçimde müşterek anlamda kullanmalıdırlar. Sözleşme metninden kaynaklı dil probleminin çözülmesi adına sıklıkla iki tarafında hâkim olduğu ortak bir dil seçilmekte ve uzlaşma ortak dil üzerinden imzalanmaktadır. Fakat; taraflardan birinin daha baskın olduğu sözleşme görüşmelerinde, ekonomik olarak baskın olan taraf kendi lisanının sözleşmede kullanılmasını diretebilmektedir. Bu durumda sözleşmeler iki tarafında kendi lisanı ile yazılmakta ancak bu sözleşmelerden biri bağlayıcı olmaktadır, diğer sözleşme ise uyumsuzluk çıkması durumunda bağlayıcı sözleşmenin yorumlanması amacı ile kullanılmaktadır (Bektaş, 2010: 56).

4.1.5. Sözleşme İlişkin Uyumsuzluklara Uygulanacak Hukuk

Uluslararası niteliğe haiz ticari sözleşmelerin tarafları, bir bütün olarak belirli bir hukuk sistemine tabi tutabilirler (Doğan, 2005: 14). MÖHUK 24. Maddesi sözleşmeden doğan borç ilişkileri tarafların açık olarak seçtikleri hukuka tabidir hükmünü düzenlemektedir. Bu hüküm açıkça sözleşmeye uygulanacak hukukun tespitinde taraf iradesine öncelik verileceği düzenlenmektedir. Taraflar kendi menfaatlerine en uygun hukuku belirleme hürriyetine sahiptirler. Uyumsuzluklara uygulanacak

hukuk tespit edilirken taraflar hukuki güvenliği ve şeffaflığı sağlayan hukuk sistemini yine kendi aralarında kararlaştırabileceklerdir.

Taraflar sözleşmeye uygulanacak hukuku belirlemesi, tarafların belirlenen hukuka uygun olarak borçlarını ifa etmesini sağlayacak ve beklenmeyen durumlarla karşılaşma riskini azaltacaktır (Doğan, 2005: 141).

Tarafların sözleşmeye uygulanacak hukuku belirleyip imza altına almalarıyla sözleşme o hukuka tabi olur, ancak taraflar sözleşmeye uygulanacak hukuku dikkatle incelemek durumundadır. Sözleşme ile seçilen hukuk normları arasında bir uyumsuzluk olması durumunda seçilen hukukun emredici kurallarına aykırı sözleşme maddeleri geçersiz olacaktır. Çünkü; sözleşme ile belirlenen hukuk sözleşmeyi emredici kuralları dahil olmak üzere bir hukuk düzenine tabi kılmaktadır. Taraflar şüphesiz kendi yararlarına olan hukuku müzakere aşamasında değerlendirip en uygun seçimi yapmak durumundadırlar.

Sözleşmeye uygulanacak hukuku taraflar, asıl sözleşmede yahut sözleşmeden bağımsız bir başka sözleşmede veya mahkeme önünde açıkça yapabilirler. Hukuk seçimi, taraflardan birinin sözleşmeden kaynaklı bir uyuşmazlığı mahkemeye götürmesi ve diğer tarafın buna itiraz etmemesi şeklinde ortaya çıkabilir. Taraflar hukuk seçimine ilişkin iradelerinin açık ve yoruma mahal vermeyecek bir şekilde ortaya koymalıdır.

Hukuk seçimine ilişkin irade beyanı açık bir şekilde yapılmalıdır ancak zımni yapılan hukuk seçim anlaşmaları da geçerlidir. Sözleşmenin taraflarının sözleşmede seçtikleri hukuk açık bir şekilde anlaşılamiyorsa dahi, bir hukuk seçimi yapma iradelerinin var olduğu sözleşmeden anlaşılabiliriyorsa, hukuk seçimi zımni şekilde yapılmış olduğu sonucuna varılabilir. Zımni irade beyanı ile yapılan hukuk seçiminde tarafların iradeleri vardır ancak tarafların iradesi açık değildir. Zımni iradenin varlığı için, sözleşmede kullanılan deyimlerin ve hukuk normların belli bir

hukuka ait olması, hep aynı hukuki düzendeki örf ve adetlerin esas alınmış olması ve tarafların bu noktada bilinçli ve istikrarlı bir şekilde hareket ettiklerinin anlaşılıyor olması gerekmektedir. Türk hukuk sistemimizde de zımni irade beyanı ile yapılan hukuk seçimi MÖHUK 24. Madde düzenlemesinde *'Sözleşme hükümlerinden veya halin şartlarından tereddüde yer vermeyecek biçimde anlaşılan hukuk seçimi de geçerlidir'* hükmü ile geçerli kılınmış durumdadır. Her ne kadar zımni irade beyanları ile hukuk seçimi geçerli kabul ediliyor olsa da tarafların hukuk seçimini açık irade beyanı ile yapmaları ilerde doğması muhtemel önlenmesini ve muhakemenin daha kısa sürmesini sağlayacaktır (Bektaş, 2010: 60). Hukuk seçimi yapılırken, hukuk seçimi yapılan ülke federe devletlerden oluşuyorsa, hangi federe devletin hukukuna atıf yapıldığı açıkça belirtilmelidir (Şanlı, 2002: 49).

Hukuk seçimi her nasıl hazırlanmış olursa olsun asıl sözleşmeden bağımsız kabul edilmektedir. Bu nedenledir ki; asıl sözleşmenin geçersiz olması hukuk seçimi sözleşmesini etkilemeyecektir.

5. Sözleşmenin Konusu ve Kapsamına İlişkin Hükümler

Bir sözleşme metninde sözleşmenin konusu başlığında sözleşmenin temel formülü yani tarafların yükledikleri asli edimler tam ve doğru olarak ifade edilmelidir (Yeniocak, 2017: 152). Sözleşmenin anlam ve niteliğinden anlaşılan zorunlu noktalarına, objektif esaslı unsurlar denir. Uluslararası nitelikteki ticari sözleşmelerin esaslı noktaları ile yan noktaları büyük bir özenle düzenlenmelidir. Sözleşmenin esaslı noktalarında tarafların iradeleri dışındaki düzenlemeler sözleşmenin kurulmasına, yan noktalardaki eksiklikler ise tarafların iradelerine göre değil, uygulanacak hukuka göre doldurulacaktır.

5.1. Sözleşmenin Konusu

Asli edim yükümü, sözleşmenin taraflara yüklediği temel edimlerin ifadesidir. Uluslararası niteliğe haiz ticari sözleşmelerde, tarafların sözleşme ile amaçladıkları temel edimleri, sözleşmenin asli edim yükümünü oluşturmaktadır (Bektaş, 2010: 66).

Uluslararası nitelikli ticari sözleşmelerin tamamında, asli edim yükümleri, sözleşmenin kapsam ve konusu bakımından açık ve net biçimde tanımlanmalıdır. Örneğin uluslararası nitelikli bir mühendislik- müşavirlik sözleşmesinde, müşavir mühendisin asli edimi olan teknik hizmet edimleri veya belgeler iş sahibinin ödeyeceği ücret temini açıkça tanımlanmalıdır.

5.2. Sözleşmenin Taraflarının Hak ve Borçları

Uluslararası nitelikli ticari iş sözleşmede tarafların hak ve borçları müzakere aşamasının sonunda netleşmektedir. Sözleşmenin tarafları, esaslı noktalar haricindeki bütün koşulları müzakere etmek yerine uluslararası kurumların hazırladıkları model kanunlar, genel işlem şartları ve standart sözleşmelerden yararlanıp bu hükümleri sözleşmeye dahil edebilirler. Ancak sözleşmenin tarafları sözleşmeye dahil edilen standartlar ile sözleşmeye uygulanacak hukukun emredici kuralları arasındaki uyuma etmelidirler.

5.3. Sözleşmenin Teslim Şekilleri

Uluslararası ticarete sözleşme ile belirlenen hizmet ya da malların karşı taraf tesliminde daha hızlı ve güvenli teslimatın sağlanabilmesi adına Uluslararası Ticaret Odası 1936 yılında Incoterms adı altında bir dizi terimlerin yorumunu içeren bir düzenleme yapmıştır. Incoterms, uluslararası ticari satışlarda malların sevk ve teslim şekillerini ifade eden terimlerin yorumu için kullanılan kurallar dizisi olarak tanımlanabilir. Incoterms'in amacı uluslararası niteliği haiz sözleşmenin tarafları arasındaki mesafe, dil, yerel ticaretteki farklılıklar nedeniyle milletler arası

ticari terimlerin farklı şekillerde yorumlanmalarından kaynaklı ortaya çıkan uyuşmazlıkları gidermektir (İzmirli, 2017: 319).

Incoterms'in tarihi; 1860 yılında kurulan Uluslararası Hukuk Derneği'nin 1924 yılında CIF satışlarda hasarın geçişine ilişkin esasları belirlemesi ile başlar. Incoterms kavramı ilk defa 1936 yılında Uluslararası Ticaret Odası tarafından düzenlenmiş ve kullanılmaya başlanılmıştır. Incoterms, on üç terim ve her bir terimi ifade eden üçer harfli kısaltmalardan oluşmaktadır. Örneğin *FOB* terimi '*Free on Board*' ifadesindeki kelimelerin ilk harfleri kullanılarak oluşturulmuştur.

Incoterms, hukuki niteliği itibariyle ihtiyari kurallardır (Şanlı, 2002: 40). Ancak, bu kurallar sözleşmeye dahil edildiklerinde sözleşmenin bir parçası haline gelmektedir (Bektaş, 2010: 69). Sözleşmenin taraflarının sözleşmeye Incoterms'i dahil etmediklerinde bu kuralların uygulanıp uygulanmayacağı noktasında çeşitli görüşler vardır. Bir görüşe göre, Incoterms'ler sözleşmede atıf bulunmasa dahi, nitelikleri itibariyle uluslararası ticari teamül veya örf adet hukuku kuralları olması nedeniyle uygulama alanı bulurlar. Aksi görüş ise, Incoterms'in bir sistemli hukuk düzeni olmadığı ve tarafların iradesi dışında sözleşmeye doğrudan uygulanamayacağını ileri sürmektedir.

Incoterms'in kişi bakımından uygulama alanı sadece satıcı ve alıcı arasındaki ilişkilerle sınırlıdır. Bu erimlerin taşıma sözleşmesinde düzenlenen, taşıyıcı ve gönderen arasındaki ilişkilere uygulama imkânı yoktur (Bektaş, 2010: 69). Incoterms uluslararası nitelikteki satım sözleşmesinin taraflarının satılan malların teslimine ilişkin hak ve yükümlülükleriyle sınırlıdır. Incoterms, gayri maddi varlıkların (örneğin enerji, bitcoin) satımı konu alan uluslararası nitelikteki sözleşmeleri kapsamamaktadır. Incoterms'in mal olarak kabul ettiği şeyler maddi taşınır mallardır.

5.4. Sözleşmede Ödeme Şeklinin Düzenlenmesi

Uluslararası ticarete mal bedellerini ödeme şekli ve usulleri, iç mevzuat açısından doğrudan doğruya ülkenin kambiyo ve banka mevzuatı ve bu mevzuatın emredici hükümlerine göre belirlenir.

5.4.1. Peşin ödeme

Alıcının sözleşme konusu malın bedelini teslimden önce göndermesi durumudur. Peşin ödemede, hizmet yahut mal bedeli banka havalesi ile gönderilebileceği gibi, ilgili veya temsilci tarafından da verilebilir. Mal bedelinin nakit olarak verileceği durumlarda, ilgili veya temsilci tarafından getirilen döviz, gümrük kapısında ‘Döviz Beyan Tutanağı’ ile belgelenir. Tarafların peşin ödeme il mal veya hizmet tesliminden evvel ödeme gerçekleştiğın bu ödeme sistemi esasen güven ilkesine dayalıdır ve ayrıca belirtmek gerekir ki; peşin ödemede risk alıcıya aittir. Uluslararası ticari ilişkiler açısından büyük risk taşıtan bu ödeme yöntemi genellikle taraflarca tercih edilmemektedir.

5.4.2. Mal Mukabil Ödeme

Aradaki sözleşmeye göre alıcı malları teslim aldıktan sonra ödemeyi yapar. Açık hesap olarak isimlendirilen bu ödeme şeklinde, satıcı sözleşmeye uygun olarak malları sevk edip bedeli karşılığında ve belirli vadelerle daha sonra tahsil etmeyi kabul eder.

5.4.3. Alıcı Firma Prefinansmanı

Bu ödeme şekli ile mal ve hizmet alımının finansmanında kullanılmak üzere, yurt dışındaki alıcıdan bedelin tamamen veya kısmen alınmasını ifade etmektedir. Bu halde, satıcı malların üretim aşaması için önceden aldığı ücret ile finansman sağlayacaktır.

5.4.4. Akreditif

Uluslararası ticari ilişkilerde en çok tercih edilen ve uygulanan ödeme biçimi akreditiftir. İlk olarak 13. Yüzyılda İngiliz Krallığı tarafından ödeme yöntemi olarak kullanılmaya başlanmıştır (Bektaş, 2010: 77). Esasen sözleşmenin temel amacı edimin gereği gibi ifasının sağlanmasıdır. Farklı ülkelerde yaşayan ve ticari ilişki dışında birbirini hiç görmeyen iki taraf arasında, ki genellikle edimlerin aynı anda ifası da mümkün olmadığından, edimlerin ifa edilmeme riski ortaya çıkmaktadır. Akreditif bu sorunun çözümü için uygulanmaktadır.

Akreditif, Asıl sözleşmenin taraflarca belirlenmiş bilgi ve belgelerin, yine belirlenen süreye ve şartlara uygun olacak biçimde, lehtar tarafından muhataba(bankaya) ibrazı mukabilinde ödenmesi talimatı üzerine, lehtarın belgeleri ibrazı ile asıl sözleşme bedelinin muhatap tarafından lehtara ödenmesini sağlayan hukuki ilişkidir. Genel olarak akreditif kavramını; birbirine güvenmeyen sözleşme taraflarının ticari ilişkilerinde seçmiş oldukları bankayı kefil yaparak ödemeleri ve malların sevkiyatını garanti altına almalarına yarayan bir ödeme aracı olarak ifade etmek mümkündür (Ercan, 2020: 21). Bir başka anlatımda ise akreditif bankanın alıcının talimatı üzerine evvelden belirlenen koşulların gerçekleşmesi üzerine satıcıya belirli miktarda paranın ödenmesi şeklinde tanımlanabilir (Uğur, 2015: 37).

Uluslararası ticari sözleşmelerde taraflar sözleşmenin ödeme şeklini serbestçe kararlaştırabilirler. Akreditif sözleşmeleri temel sözleşmeden bağımsızdır. Akreditif sözleşmesinde temel sözleşmede yer alan sözleşme konusu malın cinsi bedeli ve kalitesine ilişkin kayıtlar açıkça yazılmalıdır. Ayrıntılı şekilde temel sözleşme konusunun nitelik ve nicelikleri akreditif sözleşmesine yazılmadığı takdirde sözleşme konusunun gereği gibi ifa edilip edilmediği, akreditif şartlarına uyulup uyulmadığı anlaşılacaktır.

Tüm akreditifler belgeye dayalıdır ve uygun belge ibrazı karşılığında ödeme yükümlülüğü doyar. Akreditif bankası, dikkat ve özen yükümlülüğüne uygun olarak belgelerin akreditife uygun olup olmadığını inceleyecek ve uygun olmadığı takdirde rezerv koyup iade edecektir. Bu nedenle akreditif bankası, talep sahibi taraftan, gerekli belgelerin niteliklerinin ve belgeleri düzenleyecek makamların kesin olarak tespit edilmesini talep edecektir (Doğan, 2005:102).

6. Mücbir Sebep ve Sözleşmeyi Sona Erdiren Hükümlerin Düzenlenmesi

6.1. Mücbir Sebep

Hemen hem tüm ülke hukuklarında olduğu gibi, uluslararası ticaret hukukunun genel ilkelerinden birisi olan ahde vefa ilkesi gereği sözleşme tarafları kural olarak sözleşmenin içerdiği hükümlere uymak zorundadırlar. Ancak, sözleşmeyi ihtiva eden tarafların iradesi dışında ortaya çıkan birtakım durumlar sözleşmenin ifa edilmesini imkansızlaştırabilir veya olağanüstü zorlaştırabilir. Sözleşme adaleti gereğince, tarafların iradelerinden bağımsız ortaya çıkan ve sözleşmenin ifasını imkânsız hale getiren veya olağanüstü zorlaştıran şartlarda, sözleşme ya fesh edilir, veyahut sözleşme yeni şartlara uyarlanır (Şanlı, 2002: 36).

UNIDROIT İlkeleri m.6.2.2 uyarınca mücbir sebep, edimler dengesini temelinden sarsan olayların meydana gelmesi hali olarak tanımlanmıştır (Bektaş, 2010: 83). Bu hükme göre öngörülemeyen haller sözleşme imza altına alındıktan sonra meydana gelmiş olmalıdır. Sözleşmede düzenlenen mücbir sebep hükmü ile taraflar mücbir sebep sayılan olayları sınırlayabilecekleri gibi, mücbir sebebin sonuçlarını da düzenleyebileceklerdir. Ayrıca sözleşme ile mücbir sebep hallerinin ihbar süresi ve şekli ve beklenmeyen hallerin sözleşmeye ve taraflara olan

etkileri düzenlenebilir. Böylece, ayrıntılı düzenlenen mücbir sebep durumları ile tarafların keyfi olarak mücbir sebep hallerine dayanmalarının önüne geçilmiş olur.

Uluslararası niteliklere haiz bir sözleşmede mücbir sebep durumuna yer verilmemesi halinde, mücbir sebep durumuna sözleşmeye uygulanacak hukuk kapsamında çözüm aranacaktır.

6.1.2. Sözleşmenin Geçerlilik Süresi Maddesi

Taraflar sürekli edim içeren sözleşmelerde, sözleşmenin geçerlilik süresinin mutlaka belirlemelidirler. Çünkü bu tür sözleşmeler sözleşmede kararlaştırılan geçerlilik süresi bitiminde sona erecektir. Sözleşme tarafları geçerlilik süresini düzenlerken muhakkak uygulanacak hukuku dikkate almalıdırlar.

6.1.3. Süreli Fesih Maddesi

Belirsiz süreli sözleşmelerde, UNIDROIT İlkeleri m.5.1.8 gereği, sözleşmenin taraflarından her biri önceden ihbar süresi vermek suretiyle sözleşmeyi feshedebilirler. Söz konusu süre belirlenirken, sözleşmenin ne kadar devam ettiği, bu iş için taraflarca harcanan sermayenin miktarı gibi konular olayın özelliklerine göre dikkate alınmalıdır. UNIDROIT ilkeleri bir yandan belirli bir sorunun çözümü için münferit hukuk düzenlerinde belli bir alanı inceleyerek kesişen noktalar tespit edilmeye çalışılmış bu yöntem ile uluslararası ticarete en uygun çözüme ulaşılmaya gayret edilmiştir (Oğuz, 2001: 48).

6.1.4. Sözleşmede Fesih Maddesi

Sözleşmenin ifa edilmemesi, gereği gibi ifa edilmemesi gibi nedenlerden doğan fesih hallerine sözleşme metninde mutlaka yer verilmelidir. Fesih hallerinin dışında, fesih bildirim, sözleşmenin feshedilmesinden doğan sonuçlar ayrıntılı olarak fesih maddesinde açıkça belirlenmelidir. Özel

fesih halleri (ölüm, iflas) düzenlenirken sözleşmeye uygulanan bulunan fesih hallerinin mutlaka incelenmesi gerekmektedir.

7. Uluslararası Ticari Sözleşmelerden Kaynaklı Uyuşmazlıkların Çözümü

Uluslararası sözleşmelerde doğması muhtemel uyuşmazlıkların çözümü konusundaki yetkili merci yine taraflarca belirlenebilir. Sözleşme tarafları bir yetki anlaşması ihtiva ederek bir devlet mahkemesini yetkilendirebilecekleri gibi, tahkim anlaşması da yapabilirler.

7.1. Uyuşmazlıkların Milli Mahkemelerde Çözümü

Uluslararası nitelikli ilişkilerin, hangi devlet mahkemesinde görülmesini belirlemeye çalışsan uluslararası yetki kuralları, kaynağını milli hukuk sistemlerinde alır ve sınırları devletler hukuku tarafından çizilir. Bu nedenledir ki; uluslararası yetki ile yargı yetkisi birbirinden ayrılmalıdır.

Uluslararası nitelikteki ticari sözleşmelerin taraflarının yetki sözleşmesi ile uluslararası yetkiyi düzenlemesi mümkündür. MÖHUK m.47 hükmü gereğince *'Yer itibariyle yetkinin münhasır yetki esasına göre tayin edilmediği hallerde, taraflar, aralarındaki yabancılık unsuru taşıyan ve borç ilişkilerinden doğan uyuşmazlığın yabancı bir devlet mahkemesinde görülmesi konusunda anlaşabilirler. Anlaşma, yazılı delille ispat edilmesi halinde geçerli olur. Dava, ancak yabancı mahkemenin kendisini yetkisiz sayması veya Türk mahkemelerinde yetki itirazında bulunulmaması halinde yetkili Türk mahkemesinde görülür. 44, 45 ve 46'ncı maddelerde belirlenen mahkemelerin yetkisi tarafların anlaşmasıyla bertaraf edilemez.'*

MÖHUK m.47 ye göre taraflar Türk mahkemelerinin yetkili olduğu bir uyuşmazlık konusunu aralarında uzlaşarak bir başka yabancı devlet mahkemesini yetkili kılabilirler. Bu şekilde taraflara yabancı devlet mahkemeleri yetkili kılma serbestisi sağlanmıştır. Ancak tarafların yetki

anlaşması yapabilmesi için; uyuşmazlığın Türk mahkemelerinin kesin yetkili olduğu durumlardan olmaması, özel borç ilişkisi taşımasında ve nihayetinde yabancılık unsuru taşıyor olması gerekmektedir.

7.2. Uyuşmazlıkların Tahkim Yoluyla Çözümü

Sözleşme tarafları çoğunlukla uyuşmazlığın devlet mahkemeleri yerine tahkimde çözümlenmesini istemektedirler. Çünkü tahkimde uyuşmazlıkların hakem adı verilen ve uyuşmazlık konusunda uzman kişiler tarafından çözüleceğinin ve mahkeme yolundan daha kısa sürmesinin muhtemel olduğunun taraflarca bilinmesi onlara bir güven sağlamakta ve bu nedenle tahkim yolu devlet yargısı yerine tercih edilebilir hale gelmektedir.

‘Tarafların tahkim yoluna başvurularının ön şartı, tahkim sözleşmesidir. 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu’nun 4. Maddesi uyarınca tahkim sözleşmesi, tarafların sözleşmeden kaynaklı veya kaynaklanmasın aralarında mevcut bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tümünü veya bazılarını tahkim yolu ile çözülmesi konusunda yaptıkları anlaşma olarak tanımlanmaktadır.’ (Bektaş, 2010: 88), tahkim sözleşmesi ana sözleşmeye bir madde olarak ekleneceği gibi, bağımsız ve ayrı bir şekilde de yapılabilir. Milletlerarası Tahkim Kanunu uyarınca, tahkim sözleşmesinin içerisinde birtakım ayrıntılara yer vermesi tarafların lehine olacaktır. Örneğin; tahkim yeri, hangi tahkim merkezinin usul kurallarının uygulanacağı, tahkim lisanı, hakem sayısı, hakemlerin nasıl belirleneceği ve uyuşmazlığa uygulanacak kurallar taraflarca kararlaştırılabilir. Ancak bu şartlar tahkim sözleşmesinin zorunlu unsurlarından değildir.

8. Sonuç

Uluslararası ticarete mal satım sözleşmelerinin hemen hemen hiçbiri kusursuz ya da eksiksiz değildir. Ancak, ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkları önceden önlemek, masrafları minimize etmek, riskleri önceden belirleyip önleyebilmek sözleşmenin taraflarının elindedir. Sözleşmenin sağlıklı bir biçimde hazırlanmış olması için tarafların ticari ilişkilerine ve şartlarına, çalışma yapısına uygun biçimde imza altına alınmış olması gerekmektedir. Ağır şartlar, sözleşmenin tamamen veya kısmen yerine getirilmesini engelleyici nitelikteyse sözleşme hükmünü kaybeder ve geçersizlikle sonuçlanır. Buna mukabil, sözleşmeyi kaleme almayan tarafın da sözleşme müzakerelerinde, sözleşmedeki şartları iyi analiz edebilmesi elzemdir. Sözleşmeyi kaleme almayan tarafın ekonomik gücüyle bağıntılı olarak kendisi için uygun şartları karşı tarafa kabul ettirebilmesi, sözleşmede buna uygun değişiklikler talep edebilmesi gereklidir. Uluslararası sözleşmelerde doğması muhtemel uyuşmazlıkların çözümü konusundaki yetkili merci yine taraflarca belirlenebilir. Sözleşme tarafları bir yetki anlaşması ihtiva ederek bir devlet mahkemesini yetkilendirebilecekleri gibi, tahkim anlaşması da yapabilirler.

Kaynakça

- Alibaba, A. (2005). Milletlerarası Unsurlu Sözleşmelerde Hukuk Seçimi ve Sınırlandırılması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arat, T. (1970). *Ticaret Şirketlerinin Tabiiyeti*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi. Ankara.
- Ayrancı, H. (2006). *Ön Sözleşme*. Yetkin Yayınları.
- Bektaş, S. (2010). *Uluslararası Ticarete Sözleşmelerin Hazırlanması*. Yetkin Yayınları.
- Berzek, A. (2004). *Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri*. Beta Yayıncılık. İstanbul.
- Doğan, V. (1996). *İş Akdinden Doğan Kanunlar İhtilafı Alanında Bağlama Kurallarının ve Sınırlarının Tespiti*. Yetkin Yayınları. Ankara.
- Doğan, V. (2005). *Uluslararası Ticarete Ödeme Aracı Olarak Akreditif*. Seçkin Yayıncılık.
- Ercan, T. (2020). *Uluslararası Ticarete Ödeme Aracı Olarak Akreditif ve Hukuki Niteliği*. Adalet Yayınevi. Ankara.

- İzmirli, L.A. (2017). *Milletlerarası Ticari Sözleşmelerin Müzakeresi ve Hazırlanması*. Adalet Yayınevi. Ankara.
- Oğuz, A. (2004). *Lex Mercatoria*. Yetkin Yayınları. Ankara.
- Oğuz, A. (2001). Hukuk Tarihi ve Karşılaştırılmalı Hukuk Açısından Uluslararası Ticaret Hukuku (Lex Mercatoria)- Unidroit İlkelerinin Lex Mercatoria Niteliği. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 50(3), 11-53.
- Oğuzman, M.K ve Öz M.T (2014). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Vedat Kitapçılık. İstanbul.
- Şanlı, C. (2002). *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlık Çözüm Yolları*. Beta Yayıncılık.
- Telli, S. (1991). *Devletler Hukuku Açısından Uluslararası Ticaret ve Kurumlaşması*. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Hukuku Enstitüsü.
- Uğur, A. (2015). Akreditif İlişkisi ve Hukuki Niteliği. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5(9), 35-53.
- Yeniocak, U. (2017). *Sözleşme Hazırlama ve İnceleme Rehberi*. Seçkin Yayınları. Ankara.